

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Сарыкөл агробизнес және құқық колледжі»
КМҚК

КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата
Костанайской области

" ГРАММАТИКАЛЫҚ АНЫҚТАҒЫШ "

Қазақ тілін оқытуға арналған оқу-әдістемелік кешен
қарапайым деңгей А1

Бағыты: Сөйлеу тілін дамыту, күнделікті қарым-қатынас дағдылары. **Деңгей:** А1-А2 (Бастапқы және жалғастырушы деңгей).

Құрастырушы: Танкибаева М.К.

Сарыкөл, 2025 жыл

АЛҒЫ СӨЗ

Құрметті тіл үйренушілер мен оқытушылар!

Бұл «Грамматикалық анықтағыш» оқу-әдістемелік кешені қазақ тілін қарапайым (A1) және жалғастырушы (A2) деңгейлерде меңгерушілерге арналған. Құралдың басты мақсаты — тіл үйренушілердің сөйлеу тілін дамыту және күнделікті қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру.

Оқу-әдістемелік кешеннің ерекшелігі — грамматикалық материалдар мен лексикалық қордың өзара үйлесімділігінде. Әр бөлім «Танысу», «Отбасы», «Жұмыс», «Денсаулық» сияқты өзекті тақырыптарды қамти отырып, материалды жеңілден күрделіге қарай меңгеруге мүмкіндік береді. Грамматикалық ережелер қазақ және орыс тілдерінде берілген, бұл өздігінен үйренушілер үшін өте тиімді.

Қазақ тілін меңгеруге септігін тигізеді деген сеніммен ұсына отырып, сіздерге сәттілік тілеймін!

МАЗМҰНЫ

ТАНЫСУ. Есептік сан есім	3
ОТБАСЫ. Тәуелдік жалғауы	4
СІЗ ҚАЙДА ТҰРАСЫЗ? Жатыс септік.....	6
ЖҰМЫС. Жіктік жалғау	9
АЗЫҚ-ТҮЛІК. Ауыспалы осы шақ. Ілік септік Жіктік жалғау	10
БОС УАҚЫТ. Табыс септік. Көмектес септік	13
АУА РАЙЫ Өткен шақ. Барыс септік.....	16
КИІМ. Көптік жалғау. Күшейтпелі шырай	19
МЕНІҢ СҮЙІКТІ ІСІМ. «-а/-е/-й алу»	22
ДЕНСАУЛЫҚ – ЗОР БАЙЛЫҚ.	23
БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ. Бұрынғы өткен шақ.....	24
МЕРЕКЕЛЕР. Ырықсыз етіс	25
СӨЗДІК ҚОР	26
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ	37

I БӨЛІМ**ТАНЫСУ**

Есептік сан есім

Есептік сан есім

Количественные числительные

Есептік сан есімдер заттың санын, мөлшерін білдіреді. Қанша? Неше? сұрақтарына жауап береді. **Жай** және **күрделі** болып бөлінеді.

Жай түрі:*Менде он кітап бар.***Күрделі түрі:***Кеңседе жиырма екі маман жұмыс істейді.*

Количественные числительные обозначают количество вещей и отвечают на вопросы: Қанша? Неше? Разделяются на простые и составные виды.

Простые:*У меня есть десять книг.***Составные:***В офисе работают двадцать два специалиста.*

II БӨЛІМ

ОТБАСЫ

Тәуелдік жалғауы

Тәуелдік жалғау Притяжательные окончания

менің	→	балам
сенің	→	балаң
сіздің	→	балаңыз
оның	→	баласы
I объект	→	II объект

Екінші объект бірінші объектіге тәуелді.

Тәуелдік жалғау бір объектінің екінші объектіге қатысты, тәуелді екенін білдіреді. Тәуелдік жалғауының қосымшаларының жалғануы үндестік заңына байланысты.

Второй объект непосредственно зависит от первого объекта. Притяжательные окончания выражают то, что первый объект зависит от второго. Присоединение к корню слов притяжательных окончаний связано с законом сингармонизма.

Тәуелдік жалғаудың жекеше түрі.

Единственное число притяжательных окончаний.

Жақ (лицо)	Дауыссыздан кейін (после согласных)		Дауыстыдан кейін (после гласных)	
I жақ, менің (мой)	-ым	-ім	-м	
	ұлым (мой сын)	үйім (мой дом)	ағам (мой брат)	әкем (мой отец)
II жақ, сенің (твой, твоя)	-ың	-ің	-ң	
	ұлың (твой сын)	үйің (твой дом)	ағаң (твой брат)	әкең (твой отец)
II жақ, сіздің (ваш, ваша)	-ыңыз	-іңіз	-ңыз	-ңіз
	ұлыңыз (ваш сын)	үйіңіз (ваш дом)	атаңыз (ваш брат)	әкеңіз (ваш отец)
III жақ, оның (его, ее)	-ы	-і	-сы	-сі
	ұлы (его сын)	үйі (его дом)	ағасы (его брат)	әкесі (его отец)

МЕКЕНЖАЙ

Жатыс септік, реттік сан есім, сұраулық шылаулар

III БӨЛІМ

Жатыс септік

Местный падеж

Мағыналары: 1. Қимылдың мекені. Асқар Астанада тұрады. 2. Қимылдың жасалу мезгілі. Мен дүйсенбіде тенниспен шұғылданамын.	Значения: 1. Местонахождение лица или предмета. Асқар живет в Астане. 2. Время действия. Я занимаюсь теннисом в понедельник.
--	---

Жалғаулары:

Окончания:

-да/-де, -та/-те, -нда/-нде

Қосымшалар үндестік заңына сәйкес жалғанады.

Суффиксы присоединяются к корню слов согласно закону сингармонизма.

Жалғаулардың қосылуы:

Присоединение окончаний:

Соңғы дыбыс Конечный звук Буын Слог	Дауысты, үнді, ұяң з, ж, Гласные, сонорные, звонкие з, ж	Қатаң, ұяң б, в, г, д Глухие, звонкие б, в, г, д	III жақ тәуелдік жалғауы III лицо притяжательной формы
Жуан Твердый	-да қағаз-да	-та ат-та	-нда баласы-нда
Жіңішке Мягкий	-де ел-де	-те студент-те	-нде әкесі-нде

Жатыс септіктің сұрақтары:

Вопросы местного падежа:

кімде? кімдерде?

у кого?

неде? нелерде?

у чего?

қайда? қашан?

где? когда?

Реттік сан есім

Порядковые числительные

Реттік сан есім заттардың ретін білдіреді және нешінші? деген сұраққа жауап береді. Қосымшалар үндестік заңына сәйкес жалғанады.

Мысалы:

сегізінші, тоғызыншы, алтыншы, жетінші

Порядковые числительные выражают порядок предметов и отвечают на вопрос какой? (по счету). Суффиксы присоединяются в соответствии с законом сингармонизма.

Реттік сан есімдердің қосымшалары:

Суффиксы реттік сан есім:

-ншы/-нші, -ыншы/-інші

Қосымшалардың жалғануы:

Присоединение суффиксов:

сөздің соңғы дыбысы последний звук слова	дауысты дыбыс гласный звук		дауыссыз дыбыс согласный звук	
жұрнақ суффикс	жуан твердый	жіңішке мягкий	жуан твердый	жіңішке мягкий
	<i>-ншы</i>	<i>-нші</i>	<i>-ыншы</i>	<i>-інші</i>
үлгі пример	алтыншы шестой	екінші второй	оныншы десятый	бірінші первый

Ескерту:

Исключение:

жиырма – жиырмасыншы

Күрделі сан есімдерге қосымша соңғы сөзге жалғанады.

Притяжательные окончания присоединяются к последнему слову составных числительных.

27 – жиырма жетінші

263 – екі жүз алпыс үшінші

Реттік сан есімнің емлесі:

Правописание порядковых числительных:

1. 105-автобус	6-пәтер
жүз бесінші автобус	алтыншы пәтер
105-інші автобус	6-ыншы пәтер

2. Ай, күн, жыл реті төмендегі тәртіппен жазылады:

Последовательность написания месяца, числа и года пишется по следующему порядку:

3 наурыз 1982 жыл

1982 жылдың 3 наурызы

Айды, жылды көрсететін цифр мен ай атын білдіретін сөз және «жылы» деген сөздердің арасына дефис қойылмайды.

Между порядковыми числительными, обозначающими год и день, словом «год» и названиями месяцев дефис не ставится.

Сұраулық шылаулар

Вопросительные частицы

Сұраулық шылаулар сөйлемге жалпы сұрау мағынасын үстейді және олар сөз тіркесінде үндестік заңына бағынады.

Вопросительные частицы придают предложению вопросительное значение и в сочетаниях слов они подчиняются закону сингармонизма.

Сұраулық шылау түрлері:	ма? ме? па? пе? ба? бе?
Виды вопросительных частиц:	

Мысалы: Сен кинотеатрға барасың ба ? Сенің атың Сәуле ме ? Сіз әкімдікте жұмыс істейсіз бе ?	Например: Ты идешь в кинотеатр? Тебя зовут Сауле? Вы работаете в акимате?
---	---

Сұраулық шылаудың екінші түрі -ше баламалы сұрақ негізінде қолданылады.

Второй вид вопросительных частиц ше используется в качестве альтернативного вопроса.

Мысалы: Мен кітапханаға барамын. Сен ше ? Мен жиырма бесінші пәтерде тұрамын. Сіз ше ?	Например: Я пойду в библиотеку. А ты? Я живу в двадцать пятой квартире. А вы?
--	--

IV БӨЛІМ

ЖҰМЫС

Жіктік жалғау

Жіктік жалғау
Личные окончания

Жіктік жалғау жақтық мағынаны білдіреді. Жіктік жалғау есімдер мен етістіктерге жалғанады.

Личные окончания выражают значение лица, совершающего какое-либо действие. Личные окончания присоединяются к именным частям речи и глаголам.

Жіктік жалғаудың жалғану үлгілері:

Мен Асқар**мын**.

Мен есепші**мін**.

Примеры присоединения личных окончаний.

Я – Асқар.

Зат есімдердің жекеше түрде жіктелуі:

Спряжение имен существительных в единственном числе:

Жақ (Лицо)	Жекеше (ед. ч.)	Үлгілері	
I жақ мен	- мын / -мін - бын / - бін -пын / -пін	Мен дәрігермін.	Мен оқимын.
II жақ сен	-сың / -сің	Сен дәрігерсің.	Сен оқисың.
II жақ сіздер	-сыз / -сіз	Сіз дәрігерсіз.	Сіз оқисыз.
III жақ ол	Ø	Ол – дәрігер.	Ол оқиды.

Болымсыздық мағына есімдіктерге **емес** сөзінің тіркесуі арқылы жасалады. Қосымша үндестік заңына сәйкес **емес** сөзіне жалғанады.

Отрицательная форма образуется путем прибавления к именным частям речи слова емес. Личные окончания присоединяются к слову емес в соответствии с законом сингармонизма.

Мысалы:

Пример:

Мен Асқар емеспін.

Мен есепші емеспін.

АЗЫҚ-ТҮЛІК

Ауыспалы осы шақ. Ілік септік Жіктік жалғау

V БӨЛІМ

Ауыспалы осы шақ

Жекеше түрі

Переходное настоящее время

Единственное число

Ауыспалы осы шақ сөйлемнің мағынасына қарай қимыл, іс-әрекеттің бірде дәл осы кезде, бірде алдағы уақытта болатындығын білдіреді.

Переходное настоящее время выражает действия, происходящие в реальном настоящем времени, в других – в предстоящее время в зависимости от значения предложения.

Мен жұмысқа барамын.

Я хожу на работу

Жасалуы:

Образование:

Жекеше (Единственное число)				
Соңғы дыбыс Конечный звук Жақ Лицо	Дауыссыз Согласные	Дауысты Гласные	Жіктік жалғауы Личные окончания	Буын Слог
I Мен	-а	-й	+мын	Жуан Твердый
	-е	-й	+мін	Жіңішке Мягкий
II Сен	-а	-й	+сың	Жуан Твердый
	-е	-й	+сің	Жіңішке Мягкий
II Сіз	-а	-й	+сыз	Жуан Твердый
	-е	-й	+сіз	Жіңішке Мягкий
III Ол	-а	-й	+ды	Жуан Твердый
	-е	-й	+ді	Жіңішке Мягкий

Мысалы:

Мен Асқарды білемін.

Сен қайда оқисың?

Сіз әдетте не жасайсыз?

Ол баға қояды.

Например:

Я знаю Аскара.

Где ты учишься?

Что вы обычно делаете?

Он ставит оценки.

Ауыспалы осы шақтың болымсыз түрі **-ма/-ме, -па/-пе, -ба/-бе** қосымшалары арқылы жасалады.

Отрицательная форма переходного настоящего времени образуется с помощью отрицательных частиц: **-ма/-ме, -па/-пе, -ба/-бе**, которые присоединяются к корню слов.

Мысалы:	Например:
Мен бар май мын.	Я не пойду.
Мен біл мей мін.	Я не знаю.
Ол айт пай ды.	Он не скажет.
Ол кет пей ді.	Он не уйдет.
Сен жаз бай сың.	Ты не пишешь.
Сен көн бей сің.	Ты не подчиняешься.

Ілік септік

Родительный падеж

Ілік септік жалғауы меншіктік мағынаны білдіреді. Әдетте ілік септікті сөз тәуелдік жалғаулы сөзбен тіркесіп қолданылады. Ілік септік жалғауы үндестік заңына бағынады.

Окончание родительного падежа выражает значение принадлежности. Обычно слово, в форме родительного падежа употребляется в сочетании со словами, выражающими значение принадлежности. Окончания родительного падежа подчиняются закону сингармонизма.

Асқар**дың** машина**сы** авто**тұрақта**
тұр. Виктория**ның** күйеуі отыз жаста.

Машина Аскара стоит на автостоянке.
Мужу Виктории тридцать лет.

Жалғаулары:

Окончания:

-дың/-дің, -тың/-тің, -ның/-нің

Жалғаулардың жалғануы:

Присоединение окончаний:

Соңғы дыбыс Конечный звук	Дауысты, үнді м, н, ң Гласные, сонорные м, н, ң	Ұяң з, ж , үнді р, л, й, у Звонкие з, ж , сонорные р, л, й, у	Дауысты, үнді м, н, ң Гласные, сонорные м, н, ң
Буын Слог			
Жуан Твердый	-ның	-дың	-тың
	бала -ның	қағаз -дың	ат -тың
Жіңішке Мягкий	-нің	-дің	-тің
	әке -нің	ел -дің	студент -тің

Сұрақтары:

Вопросы:

кімнің? ненің?

кого? чего?

Екен:

Оказывается:

1. В сочетании с существительными, прилагательными, числительными выражает предположение

ол оқушы екен	→	оказывается, он ученик
дүкенде айран қымбат екен	→	оказывается, в магазине кефир дроже

2. В сочетании с глаголом будущего времени выражает предположение.

Ертең жаңбыр жауады екен	→	оказывается завтра будет дождь
сен оны біледі екенсің	→	ты, оказывается, его знаешь

3. В сочетании с глаголом имеет значение давно прошедшего времени.

ертеде бір кедей болған екен	→	фольк.давным-давно жил-был один нищий
------------------------------	---	---------------------------------------

БОС УАҚЫТ

Табыс септік. Көмектес септік

VI БӨЛІМ

Табыс септік

Винительный падеж

Табыс септік қимыл-әрекет бағытталған тура объектіні білдіреді.
Винительный падеж указывает на прямой объект, на который направлено действие.

Жалғаулары:	-ды/-ді, -ты/-ті, -ны/-ні
-------------	---------------------------

Мен үй ді көрдім. Әлия ны білемін.	Я видел дом. Я знаю Алию.
Мен анам ды жаксы көремін.	Я люблю маму.

Жалғаулардың жалғануы:

Присоединение окончаний:

Соңғы дыбыс Конечный звук	Дауысты Гласные	Үнді, ұяң з, ж Сонорные, звонкие з, ж	Қатаң, ұяң б, в, г, д Глухие, звонкие б, в, г, д	III жақ тәуелдік жалғауы III лицо притяжательной формы
Буын Слог				
Жуан Твердый	-ны	-ның	-ты	-н
	бала- ны	бала- ның	ат- ты	баласы- н
Жіңішке Мягкий	-ні	-нің	-ті	-н
	әке- ні	әке- нің	студент- ті	әкесі- н

Сұрақтары:	кімді? нені? кого? что?
------------	----------------------------

Көмектес септік

Творительный падеж

Көмектес септік іс-әрекеттің немен, қандай құралмен қалай істелгенін және қимыл бірнеше субъектіге ортақ екенін білдіреді.

Творительный падеж выражает чем и каким средством совершается действие, а также указывает на то, что совершаемое действие имеет отношение к нескольким субъектам.

Мен мұғалім**мен** барамын.

Я пойду с учителем

Мен автобус**пен** келемін.

Я приеду на автобусе

Мен мерекені отбасым**мен** өткіземін.

Я проведу праздник с семьей

Әкем Ораз**бен** сөйлесті.

Мой отец разговаривал с Оразом

Жалғаулары:

Окончания:

-мен, -бен, -пен

Жалғаулардың жалғануы:

Присоединение окончаний:

Соңғы дыбыс Конечный звук	Дауысты, үнді Гласные, сонорные	Ұяң з, ж Звонкие з, ж	Қатаң, ұяң б, в, г, д Гласные, звонкие б, в, г, д
Буын Слог			
Жуан Твердый	-мен / менен	-бен / бенен	-пен / пенен
Жіңішке Мягкий	ел-мен	қағаз-бен	студент-пен

Сұрақтары:

Вопросы:

кіммен? немен?

кем? с кем? чем? с чем?

Қарсылықты жалғаулықтар:

Противительные союзы:

Бірақ	но	Ол кітап оқуды жақсы көреді, бірақ газет оқуды жақсы көрмейді.	Он (она) любить читать книгу, но не любить читать газету.
алайда	однако	Ол жүзуді жақсы көреді, алайда бассейнге бармайды.	Он (она) любить плавать, однако не ходить в бассейн.

Қарсылықты жалғаулықтар:

Противительные союзы:

Бірақ	но	Ол кітап оқуды жақсы көреді, бірақ газет оқуды жақсы көрмейді.	Он (она) любить читать книгу, но не любить читать газету.
алайда	однако	Ол жүзуді жақсы көреді, алайда бассейнге бармайды.	Он (она) любить плавать, однако не ходить в бассейн.

АУА РАЙЫ

Өткен шақ. Барыс септік.

Ауыспалы келер шақ. Жатыс септік

VII БӨЛІМ

Өткен шақ

Прошедшее время

Өткен шақ іс-әрекеттің сөйлеу сәтінен бұрын болғандығын және оның нәтижесін білдіреді. Прошедшее время выражает действие, происходившее до момента речи, и его результат.

Мен Астанаға бар дым . Сен Дәулетке хат жаз дың .	Я ездил в Астану. Ты написал письмо Даулету.
---	---

Жасалуы (жекеше түрде):

Образование (в ед. числе):

Жекеше (Единственное число)				
Соңғы дыбыс Конечный звук	Қатаң Глухие	Дауысты, ұяң, үнді Гласные, звонкие, сонорные	Жіктік жалғау Личные окончания	Буын Слог
Жақ Лицо				
I Мен	-ты	-ды	+м	Жуан Твердый
	-ті	-ді	+м	Жіңішке Мягкий
II Сен	-ты	-ды	+ң	Жуан Твердый
	-ті	-ді	+ң	Жіңішке Мягкий
II Сіз	-ты	-ды	+ңыз	Жуан Твердый
	-ті	-ді	+ңіз	Жіңішке Мягкий
III Ол	-ты	-ды	-	Жуан Твердый
	-ті	-ді	-	Жіңішке Мягкий

Үлгілер:	Примеры:
Мен теледидар қара дым . Сен үйге кет тің . Сіз қашан кел діңіз ? Ол есікті аш ты .	Я смотрел телевизор. Ты ушел домой. Вы когда пришли? Он открыл дверь

Жедел өткен шақтың болымсыз түрі екі түрлі жолмен жасалады:

Етістік түбіріне **(ба/бе, па/пе, ма/ме)** болымсыз жұрнақтардың содан кейін жедел өткен шақтың қосымшасы, жіктік жалғауының жалғануы арқылы жасалады.

Отрицательная форма прошедшего времени образуется двумя путями: при помощи отрицательных суффиксов **(ба/бе, па/пе, ма/ме)**, которые присоединяются к корню глагола, затем следуют окончания прошедшего времени и Личные окончания.

Үлгілер:	Примеры:
Мен қалаға бар мадым .	Я не ездил в город.
Сен тауға шық падың .	Ты не ходил в горы.
Сіз үйде бол мадыңыз .	Вы не были дома.
Ол ауылға кет педі .	Он не ездил в аул.

Етістікке есімшенің **(-ған/-ген/ қан/кен)** қосымшаларының жалғануы + «жоқ» модаль сөзіне жіктік жалғауының жалғануы арқылы жасалады.

При помощи суффиксов причастия **(-ған/-ген/ қан/кен)** которые присоединяются к корню глагола , модальное слова «жоқ» + Личные окончания.

Дауысты дыбыстардан, үнді, ұяң дауыссыздардан кейін После гласных, сонорных и звонких согласных		Қатаң дауыссыз- дардан кейін После глухих согласных		Модаль сөз Модальное слова	Жіктік жалғауы Личные окончания
Жуан твердый	Жіңішке мягкий	Жауан твердый	Жіңішке мягкий		
-ған	-ген	-қан	-кен	жоқ	
барған	келген	айтқан	кеткен		

Үлгілер:	Примеры:
Мен қалаға бар ған жоқпын .	Я не ездил в город.
Сен тауға шық қан жоқсың .	Ты не ходил в горы.
Сіз үйде бол ған жоқсыз .	Вы не были дома.
Ол ауылға кет кен жоқ .	Он не ездил в аул.

Ескерту: Қазақ тіліндегі **-ған/-ген/-қан/-кен** сондай-ақ, бұрынғы өткен шақтың болымды түрін жасайтын қосымша болып табылады.

Примечание: При помощи суффиксов причастия **-ған/-ген/-қан/-кен** в казахском языке еще образуется давнопрошедшее время.

Барыс септік
Дательный падеж

Барыс септік іс-әрекеттің бағытын білдіреді.
Дательный падеж выражает направление действия.

Жалғаулары:	-ға/-ге, -қа/-ке
Окончания:	

Жалғаулардың жалғануы:
Присоединение окончаний:

Соңғы дыбыс Конечный звук	Дауысты, үнді, ұяң з, ж Гласные, сонорные, звонкие з, ж	Қатаң, ұяң б, в, г, д Глухие, звонкие б, в, г, д	I, II жақ тәуелдік жалғауы I, II лица притяжательной формы	III жақ тәуелдік жалғауы III лицо притяжательной формы
Буын Слог				
Жуан Твердый				
Жіңішке Мягкий				

Сұрақтары:	кімге? неге? қайда?
Вопросы:	кому? к кому?

Ауыспалы келер шақ

Переходное будущее время

Ауыспалы келер шақ іс-қимылдың алдағы уақытта болатындығын білдіреді.

Іс-қимылдың болашақта орындалатындығы *ертең, бүрсігүні, кешке, келесі жылы, алдағы апта* және т.б. сөздері арқылы нақтыланады.

Переходное будущее время означает действие, которое должно произойти в будущем. Действие, которое произойдет в будущем, конкретизируется с помощью слов *завтра, послезавтра, вечером, на следующий год, на следующей неделе* и др.

<i>Мен ертең тауға шығамын. Ол бүрсігүні қалаға келеді.</i>	Я завтра пойду в горы.
<i>Сен келесі аптада ауылға барасың ба?</i>	Он в город приедет послезавтра.

Жасалуы:

Способы образования:

Жекеше				
Единственное число				
Соңғы дыбыс Конечный звук	Дауыссыз Согласные	Дауысты Гласные	Жіктік жалғауы Личные окончания	Буын Слог
Жақ Лицо				
I Мен	-а	-й	+мын	Жуан Твердый
	-е	-й	+мін	Жіңішке Мягкий
II Сен	-а	-й	+сың	Жуан Твердый
	-е	-й	+сің	Жіңішке Мягкий
II Сіз	-а	-й	+сыз	Жуан Твердый
	-е	-й	+сіз	Жіңішке Мягкий
III Ол	-а	-й	+ды	Жуан Твердый
	-е	-й	+ді	Жіңішке Мягкий

Ауыспалы келер шақтың болымсыз түрі **-ма/-ме, -па/-пе, -ба/-бе** қосымшалары арқылы жасалады.

Отрицательная форма переходного будущего времени образуется с помощью суффиксов: **-ма/-ме, -па/-пе, -ба/-бе** которые присоединяются к корню слов.

<i>Мен ертең жұмысқа бармаймын. Олар ертең келмейді.</i>	Я не пойду на работу. Они не придут завтра.
--	--

КИІМ

Көптік жалғау. Күшейтпелі шырай

VIII БӨЛІМ

Көптік жалғау

Окончания множественного числа

Көптік жалғау арқылы сөздерге көптік мағына үстеледі. Қосымшалардың жалғануы үндестік заңына бағынады.

С помощью присоединения окончаний множественного числа слова приобретают значение множественности. Присоединение окончаний подчиняется закону сингармонизма.

Жалғаулары:

-лар/-лер, -дар/-дер, -тар/-тер

Мысалы: достар, жігіттер, қыздар, гүлдер, балалар, әжелер

Жалғаулардың жалғануы:

Присоединение окончаний:

Соңғы дыбыс Конечный звук	Дауысты және үнді р, й, у Гласные и сонорные р, й, у	Ұяң з, ж және үнді л, м, н, ң Звонкие з, ж и сонорные л, м, н, ң	Қатаң және ұяң б, в, г, д Гласные и звонкие б, в, г, д
Алдыңғы буын Передний слог			
Жуан Твердый	бала+лар	қыз+дар	клуб+тар
Жіңішке Мягкий	әже+лер	әйел+дер	студент+тер

Заттың көптік мағынасы сан есім арқылы нақтыланған жағдайда сөзге көптік жалғау жалғанбайды.

В случае, если значение множественности предмета конкретизируется с помощью числительных, то к слову не присоединяются окончания множественного числа.

Бөлмеде кітаптар бар.

Үстелде он кітап жатыр.

Үстелде он ~~кітаптар~~ жатыр.

Қалада мектептер көп.

Бұл мектепте жүз оқушы оқиды.

Бұл мектепте жүз ~~оқушылар~~ оқиды.

Сын есімнің күшейтпелі шырайы

Усилительная степень прилагательных

Күшейтпелі шырай заттың сыны мен сапасын күшейтіп көрсетеді.

Усилительная степень сравнения указывает на усиление качества предметов в сопоставлении их с другими предметами.

*Мына көйлек үп-үлкен.
Бүгін ауа райы жап-жақсы.*

Это платье большое-пребольшое. Сегодня погода хорошая-прехорошая.

Жасалуы:

Сын есімнің күшейтпелі шырайы негізгі сөзге күшейткіш буынның тіркесуі арқылы жасалады.

Образование:

К первой гласной букве присоединяется -п. Затем через дефис (-) прибавляется само слово:

қызыл → *қып-қызыл* (красный-прекрасный),

Ескерту:

аппақ, көкпеңбек

Исключение:

белый-пребелый, синий-пресиний

лы/лі/ды/ді/ті жұрнақтары
Зат есімнен сын есім тудырады.
Қандай? сұрағына жауап береді.

суффиксы *лы/лі/ды/ді/ті* образуют
прилагательные от существительных
Отвечают на вопрос **какой?**

Пальтода қалта бар – **қалталы** пальто.

У пальто имеется карман – **пальто с карманами**

Себебі

Потому что

Ол жұмысқа арнайы киім киеді, **себебі** ол құрылысшы.

Он одевает специальную одежду, потому что он строитель.

Мен жұмысқа бара алмадым, себебі ауырып қалдым → я не ходил на работу, потому что заболел.

Мен жұмысқа бара алмадым, себебі
ауырып қалдым.

→

Я не ходил на работу, потому что заболел.

МЕНИҢ СҮЙІКТІ ІСІМ

«-а/-е/-й алу» мүмкіндік

«деп ойлау»

ІХ БӨЛІМ

«-а/-е/-й алу» құрылымы әрекетті істей алу мүмкіндігін береді.
Структура «-а/-е/-й алу» обозначает возможность осуществить действие.

етістік + «-а/-е/-й алу»	глагол + «-а/-е/-й алу»
Мен коньки тебе аламын , бірақ шаңғы тебе алмаймын .	Я умею кататься на коньках, но не умею кататься на лыжах.
Мен домбырада ойнай аламын. Мен қалаға бара алмаймын.	Я умею играть на домбре. Я не смогу поехать в город.

«деп ойлау» құрылымы адамның ойын нақтылау мақсатында айтылады.
Структура «деп ойлау» используется для конкретизации мнения.

Олар ертең келеді деп ойлаймын.	Я думаю, что они придут завтра.
Бұл кітап қызық деп ойлаймын.	Это интересная книга, я так думаю.

Етістік + есімше қандай?

Етістік + «-атын/-етін/-йтын/- йтін/-ған/ген/-қан»	тот который
---	-------------

Етістік + «-атын/-етін/-йтын/-йтін/-ған/ген/-қан» құрылымы **қандай?** сұрағына жауап береді. Өзінен кейінгі сөзді анықтап тұрады.

Структура «Глагол + «-атын/-етін/-йтын/-йтін/-ған/ген/-қан» отвечает на вопрос **какой?** Определяет последующее слово в предложении.

Мен барған концерт өте қызық болды.	Концерт, на который я ходил, был очень интересным.
-------------------------------------	--

ДЕНСАУЛЫҚ – ЗОР БАЙЛЫҚ

«-а/-е/-й алу» мүмкіндік

«деп ойлау»

Х БӨЛІМ

Уақытты білдіретін сөздер
Мен **күнде** таңғы ас ішемін.
Ол **жылына бір рет** дәрігерге барады.

күнде, түнде, кейде, түсте, үнемі, мүлдем, ешқашан, жылына бір рет, күн сайын, кешке қарай

сөздер мен құрылымдар уақыт жиілігін білдіреді

эти слова и структуры обозначают частоту времени

Мен күнде жүгіремін.

Я бегаю каждый день.

Мен жылына бір рет дәрігерге барамын.

Я посещаю врача раз в год.

Ұйқыңыз тыныш па?

Етістік + «у керек/қажет»
«уым керек/қажет» құрылымы қажеттілікті білдіреді.

Олар ертең қалаға келу керек.
Менің қалаға баруым керек.

Структура **Етістік + «у керек/қажет»**
«уым керек/қажет» означает необходимость.

Они должны приехать завтра.
Мен **надо** поехать завтра.

БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ

Бұрынғы өткен шақ

ХІ БӨЛІМ

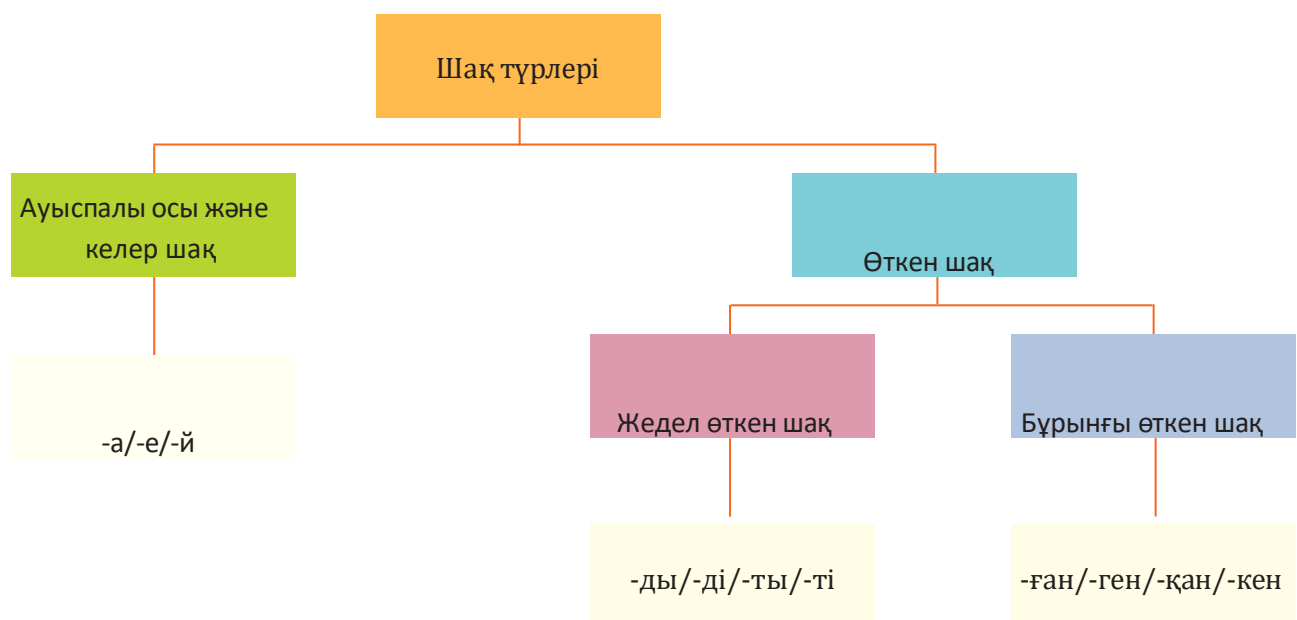
Бұрынғы өткен шақ

Олар өткен жылы сурет көрмесін ұйымдастырған екен.

Олар бұл кітап туралы білмеген.

Бұрынғы өткен шақ Бұрын болған іс-әрекетті білдіреді. Іс-әрекетті жасаушы жасады, алайда сенімсіз болады.	Давно прошедшее время Давно прошедшее время обозначает действие, завершившееся в прошлом, причём говорящий был очевидцем этого действия или уверен в нём.
Бұрынғы өткен шақ «-ған/-ген/-қан/-кен» формалары арқылы жасалады.	Давно прошедшее время образуется с помощью «-ған/-ген/-қан/-кен»
Мен барған концерт өте қызық болды.	Концерт, на который я ходил, был очень интересным.
Ол 1986 жылы дүниеге келген.	Он родился 1986 году.
Алматы Қазақстанның астанасы болған.	Алматы был столицей Казахстана.
Ол өнер мектебінде оқыған.	Он учился в художественной школе.

Өнер иелері

шақ түрі	әрекет	уақыт
Ауыспалы осы шақ	Ол бұл сериалды күнде көреді.	күнде, үнемі
Ауыспалы келер шақ	Ол ертең бұл сериалды көреді.	ертең, келесі аптада
Жедел өткен шақ	Ол кеше бұл сериалды көрді.	кеше, өткен аптада
Бұрынғы өткен шақ	Ол бұл сериалды былтыр көрген.	өткен айда, былтыр

шақ түрі	әрекет	уақыт
Настоящее переходное время	Он смотрит этот сериал каждый день.	каждый день, постоянно
Переходное будущее время	Он посмотрит этот сериал завтра.	завтра, на следующей неделе
Действительное прошедшее время	Он смотрел этот сериал вчера.	вчера, на прошлой неделе
Давно прошедшее время	Он смотрел этот сериал в прошлом году.	в прошлом месяце, в прошлом году

МЕРЕКЕЛЕР

Ырықсыз етіс

XII БӨЛІМ

Ырықсыз етіс Страдательный залог

Ырықсыз етіс – іс-әрекетті істеушіні қажет етпейді.

-ын/-ін/-ыл/-іл/-л жұрақтары арқылы жасалады.

Страдательный залог – действие совершается, но не говорится кто совершил.

Образуется с помощью аффикса **-ын/-ін/-ыл/-іл/-л**

Мысалы: *Үй жиналды – үйді кім жинағаны белгісіз, бірақ үй таза.*

Сағат 10:30	Сағат 11:00	Сағат 11:30
Үй жиналған жоқ	Үйді бір адам жинап жатыр	Үй жиналды
Әрекет басталған жоқ	Әрекет болып жатыр	Нәтиже бар

Есте сақтаңыз!

Запомните!

Егер түбір сөзде «**л**» дыбыс болса, **-ын, -ін, -н** қосымшаларын жалғаймыз.

Басқа жағдайларда **-ыл, -іл, -л** қосымшаларын жалғаймыз.

Әлем халықтарының мерекелері

«басында, ортасында, аяғында» уақыттың басталу кезеңін білдіреді.	«басында, ортасында, аяғында» означают временные промежутки. На русском языке «в начале, в середине, в конце»
Олар киноның басында келді.	Они пришли в начале фильма.
Менің туған күнім наурыздың ортасында.	Мой день рождения в середине марта.
Ол құжатты айдың соңында тапсыруы керек.	Он должен сдать документы в конце месяца.

СӨЗДІК ҚОР

Танысу

Сәлем! – Привет!

Сәлеметсіз бе! – Здравствуйте! (вы, в ед.числе)

Сәлеметсің бе! – Здравствуй!

Қалайсың? – Как дела?

Қалайсыз? – Как ваши дела?

менің – мое, мой, моя

сенің – твое, твой, твоя

сіздің – ваше, ваши, ваш

оның – его, ее

қалай? – как?

кім? – кто?

жақсы – хорошо

ешқандай – никакой

танымын – знаю, я знаком с ним (ней)

бір – один

екі – два

үш – три

төрт – четыре

бес – пять

алты – шесть

жеті – семь

сегіз – восемь

тоғыз – девять

он – десять

Таныс болайық?! – Будем знакомы?!

Халің қалай? – Как дела? Как здоровье?

Халіңіз қалай? – Как ваши дела? Как ваше здоровье?

Өзің ше? – Сам как?

Өзіңізде ше? – У вас как?

Қандай жаңалық бар? Не жаңалық? – Какие новости? Что нового?

Танысқанымға қуаныштымын

ат, есім – имя

танысып қой – (ты) познакомься

танысып қойыңыз – (вы, в ед.числе) познакомьтесь

танысқанымға қуаныштымын – рад знакомству

бұл – это, этот, эта

қыздар – девушки

қарағым – ласковое обращение к младшим

үй телефоны – домашний телефон

нөмір – номер

Сау бол! – До свидания! (тебе)

Сау болыңыз! – До свидания! (вам, в ед.числе)

Амансыз ба! – Здравствуйте! (пожилым людям)

Сабағың қалай? – Как уроки?

Кіруге бола ма? – Можно войти?

Иә, болады. – Да, можно.

Шығуға бола ма? – Можно выйти?

Жоқ, болмайды. – Нет, нельзя.

Отбасы

ата – дедушка	шай ал/алыңыз – угощайтесь чаем
апа, әже – бабушка	өте дәмді – очень вкусный
әке – отец	балам – сынок, дочка (обращение старших к младшим)
ана – мать	кімдер – кто
аға – старший брат	шағын – маленький
әпке – старшая сестра	үлкен – большой
сіңлі – младшая сестра (для женщин)	ал – но, однако
қарындас – младшая сестра (для мужчин)	жиырма – двадцать
іні – младший брат	отыз – тридцать
бала – ребенок	қырық – сорок
ұл – сын, мальчик	елу – пятьдесят
қыз – дочь, девочка	

Олар неше жаста?

әйел – жена, женщина	туралы – про, о
жұбай – супруг/супруга	айтып беріңіз – расскажите
жолдас – муж/жена/друг	менің ойымша – по-моему
күйеу – муж	бауыр – кровный родственник
кісі – человек	сондай тәтті – такая сладкая (ласкательное слова)
әріптес – коллега	әртіс – актер
бастық – начальник	әнші – певец
жас – год, лет, возраст	жүргізуші – ведущий
кіші – младший	ағайынды – родня
неше? – сколько?	алпыс – шестьдесят
ақылды – умный (ая)	жетпіс – семьдесят
сүйкімді – милый (ая)	сексен – восемьдесят
ағайынды – братья	тоқсан – девяносто
әдемі – красивый	
ерке қыз – балованный ребенок	

Неше жаста? – Сколько лет?

Қош келдіңіз! – Добро пожаловать!

Сіз қайда тұрасыз?

аты-жөні – имя, фамилия и отчество	ауданында – в районе
қайда? – где?	тұру – жить, проживать
сіз – вы	жекеменшік – частный
аудан – район	(мамандық) болып жұмыс істеу – работать (профессия)

емхана – поликлиника
бірінші сыныпта оқиды – учиться
 первом классе
зейнеткер – пенсионер
мемлекеттік мекеме – государственное
 учреждение
маман – специалист

бауыр – кровный родственник
үлкен бауыр/аға – старший брат
кіші бауыр – младший брат
біздің ойымызша – по нашему/по нашему
 мнению
жүз – сто

Астана қаласында. – В городе Астана.

Жаңабазар ауылында. – В ауле Жаңабазар.

Бірінші сыныпта оқиды. – Учится в первом классе.

Төрлет! – Заходи, проходи на почетное место!

Төрлетіңіз! – Заходите, проходите на почетное место!

Кешіріңіз, нешінші үйде тұрасыз?

мекенжай – адрес
ықшамаудан – микрорайон
даңғыл – проспект
электронды мекенжай – электронный
 адрес
ұялы телефон – сотовый телефон
жұмыс телефоны – рабочий телефон
ауыл – аул, деревня, село
көше – улица
қала – город
үй – дом
пәтер – квартира
қабат – этаж
осында – здесь
нешінші – который? (по счету)
қай? – который?
Сен ше? – А ты?
мектеп – школа
балабақша – детский сад
зейнеткер – пенсионер

бірінші – первый
екінші – второй
үшінші – третий
төртінші – четвертый
бесінші – пятый
алтыншы – шестой
жетінші – седьмой
сегізінші – восьмой
тоғызыншы – девятый
оныншы – десятый
жиырмазыншы – двадцатый
отызыншы – тридцатый
қырқыншы – сороковой
елуінші – пятидесятый
алпысыншы – шестидесятый
жетпісінші – семидесятый
сексенінші – восьмидесятый
тоқсаныншы – девяностый

Мамандықтар

мамандық – профессия
жүргізуші – водитель
заңгер – юрист
дәрігер – врач, доктор
есепші – бухгалтер
ғалым – ученый

аспаз – повар
аудармашы – переводчик
оқытушы – преподаватель
мұнайшы – нефтяник
сатушы – продавец
әнші – певец

тілші – журналист
ұшқыш – пилот
шаштараз – парикмахер
хатшы – секретарь/референт
ақын – поэт
іскер адам – бизнесмен
жұмыс істеу – работать
қаңтар – январь
ақпан – февраль
наурыз – март
сәуір – апрель
мамыр – май
маусым – июнь
шілде – июль
тамыз – август
қыркүйек – сентябрь
қазан – октябрь
қараша – ноябрь
желтоқсан – декабрь
емес – не, нет
тану – узнать
танымау – не узнавать
мен де – я тоже
дайын – готов

кесте – таблица
мұнай компаниясы – нефтяная компания
ғылыми орталық – научный центр
сот – суд
қаржы саласы – финансовая отрасль
аударма агенттігі – агентство переводов
дүкен – магазин
мейрамхана – ресторан
асхана – столовая
әуежай – аэропорт
полиция бөлімшесі – отделение полиции
телеарна – телеканал
қабылдау бөлімі – приемная
қыс – зима
көктем – весна
жаз – лето
күз – осень
қашан? – когда?
туған күн – день рождения
... болып жұмыс істеймін – работаю ...
 (по профессии)

Қайда жұмыс істейсіз?

асхана – столовая
аурухана – больница
емхана – поликлиника
әкімдік – акимат
дүкен – магазин
мекеме – учреждение
мектеп – школа
мейрамхана – ресторан
ұйым – организация
отбасы жағдайы – семейное положение

түйіндеме – резюме
үйленген – женат
бойдақ – холостой
тұрмыста – замужем
тұрмыста емес – не замужем
еңбек өтілі – стаж работы
жоғары білім – высшее образование
жұмыс іздеу – искать работу
жыл – год, лет

Дүкенде

азық-түлік – продукты
нан – хлеб
жұмыртқа – яйцо
кәмпит – конфет
қант – сахар

айран – кефир
сүт – молоко
шырын – сок
қаймақ – сметана
ірімшік – сыр

ет – мясо
 шұжық – колбаса, сосиска
 алу – брать, покупать
 сатып алу – купить, покупать
 сатып алмау – не покупать
 жеу – кушать, есть
 ішу – пить
 келі – килограмм
 май – масло
 пайдалы – полезный
 сапалы – качественный
 сапасыз – не качественный

зиян – вредный
 арзан – дешевый
 қымбат – дорогой
 себебі – потому что
 өнім – товар, изделия
 жақсы – хорошо (соглашаться с кем то)
 әрине – конечно
 түсінбеймін – не понимаю
 отандық – отечественный
 шетелдік – зарубежный, импортный
 сатылым – распродажа
 қанша тұрады? – сколько стоит?

Ас дәмді болсын! – Приятного аппетита!

Асың дәмді болсын! – (тебе) Приятного аппетита! (в ед.числе)

Асыңыз дәмді болсын! – (вам) Приятного аппетита! (в ед.числе)

Азық-түлік

жеміс – фрукты
 алма – яблоко
 алмұрт – груша
 өрік – абрикос
 шие – вишня
 көкөніс – овощи
 картоп – картошка
 қырыққабат – капуста
 пияз – лук
 қияр – огурец
 сәбіз – морковь
 қызанақ – помидор
 түс – цвет
 қоңыр – коричневый
 жасыл – зеленый
 қызыл – красный

сары – желтый
 сарғыш – оранжевый, желтоватый
 қышқыл – кислый
 ащы – горький
 дәмді – вкусный
 баға – цена
 беріңізші – дайте, пожалуйста
 піскен – спелый
 піспеген – не спелый
 жұмсақ – мягкий
 қатты – твердый
 жеңілдік – скидка
 дүкендер желісі – сеть магазинов
 сұхбат – интервью
 пайыз – процент

Келіп тұрыңыз! – Приходите еще!

Саудаңызға рақмет! – Спасибо за покупку!

Бос уақыт

бос уақыт – свободное время
 ән – песня
 ән айту/ән салу – петь

би – танцы
 билеу – танцевать
 шаңғы – лыжи

шаңғы тебу – кататься на лыжах
коньки тебу – кататься на коньках
мұз айдыны – ледовый каток
тау – горы
тауға шығу – идти в горы
кітап – книга
оқу – читать
көру – смотреть
тыңдау – слушать
ұнату – нравиться
ұнатпау – не нравиться
жақсы көру – любить
жақсы көрмеу – не любить
дүйсенбі – понедельник
сейсенбі – вторник
сәрсенбі – среда

бейсенбі – четверг
жұма – пятница
сенбі – суббота
жексенбі – воскресенье
көлік жүргізу – водить машину
атқа міну – ездить верхом
саябақ – парк
жарысқа қатысу – участвовать на соревнованиях
сәттілік тілеу – пожелать удачи
өтінім – заявка
болашақ – будущее
армандау – мечтать
бірақ, алайда – но, однако
теледидар – телевизор
мінеки – вот, пожалуйста
не істеу? – что делать?

Қайырлы таң! – Доброе утро!
Қайырлы күн! – Добрый день!
Қайырлы кеш! – Добрый вечер!
Қайырлы түн! – Доброй ночи!
Туған күніңмен құттықтаймын! – Поздравляю с днем рождения!

Бос уақытта немен айналысасыз?

апта – неделя
дос – друг
құрбы – подруга
кешке – вечером
күндіз – днем
таңертең – утром
түнде – ночью
жүсте – в обед, в обеденное время
және – и
қашан? – когда?

кітапхана – библиотека
үйірме – секция
немен? – чем?
айналысу/шұғылдану – заниматься
болу – быть
жүзу – плавать
неше рет? – сколько раз?
жыл мезгілі – времена года
сусын – напиток

Аптасына неше рет? – Сколько раз в неделю?
Оқасы жоқ! – Не за что!
Ештеңе етпейді. – Ничего (страшного)

Ауа райы

ауа райы – погода
ашық – открытый, ясный
аяз – мороз
бұлтты – облачный
жылы – жылы
құрғақ – сухой
бару – идти
келу – приходиться
салқын – прохладный
суық – холодно, холодный
ыстық – горячий, жарко
бүгін – сегодня
ертең – завтра
ерте – рано
кеше – вчера
күн – день, солнце
неге – почему?
онша емес – не очень, так себе
өте – очень

себебі – потому что
сондықтан – поэтому
содан кейін – после этого
қыстау – зимовать
биіктік – высота
апталап – неделями
аққу – лебедь
бұл емес – не это
сауатты жазу – писать грамотно
құрғақ ауарайы – сухая погода
мәлімет – информация
құс – птица
жәндік – насекомые
егер – если
ұзақ – длинный
жеңіл көлік – легковое авто
айтпақшы – кстати
шоқжұлдыз – созвездие
арқылы – через

Жолың (сәтті) болсын! – Счастливого пути! (тебе)

Жолыңыз (сәтті) болсын! – Счастливого пути! (вам, в ед.числе)

Ауа райы қалай?

алдыңғүні – позавчера
келесі аптада – на следующей неделе
бүрсігүні – послезавтра
боран – метель, буран
жел – ветер
жыл мезгілі – время года
жаз – лето
көктем – весна
күз – осень
қыс – зима
қар – снег
жаңбыр – дождь

жауу – идти (дождь/снег)
соғу – дуть (ветру/метели)
келесі – следующий
оңтүстік – юг
солтүстік – север
батыс – запад
шығыс – восток
орталық – центральный
бұршақ – град
күн сәулесі – луч солнца
ылғал – влажный
найзағай – молния

Киім

аяқкиім – обувь	кию – одеть, надеть
шалбар – брюки	тұсаукесер – презентация
шұлық – носки	екен – оказывается
баскиім – головной убор	күте тұрыңыз – подождите
белдемше – юбка	көлем – размер
жейде – рубашка	қолма-қол төлеу – оплатить наличными
костюм-шалбар – костюм	сатушы – продавец
сөмке – сумка	жең – рукава
көк – голубой	жаға – воротник
қара – черный	түйме – пуговицы
сұр – серый	қалта – карман
кеш – вечер, вечеринка	сыдырма – замок
кешкі – вечерний	бау – шнур
қысқа – короткий	қолғап – перчатки
ұзын – длинный	қалпақ – шляпа
әдемі – красивый	көйлек – платье
сәнді – модный	мойынорағыш – шарф
жарасу – подходить (быть к лицу, об одежде)	күртеше – куртка

Бұл көйлек сізге өте жарасып тұр. – Это платье вам очень идет.

Игілігіңізге киіңіз! – Носите на здоровье!

Арнайы киімдер

ала – пестрый, разноцветный	сән – мода
appaқ – белоснежный, белый-пребелый	тым – слишком, черезчур
қалың – толстый	тағу – надеть
жеңі бар – с рукавами	керек – надо, нужно, необходимо
жеңі жоқ – без рукавов	қыстық киім – зимняя одежда
жеңіл – легкий	жаздық – летняя
ыңғайлы – удобный	күздік – осенняя
әйел адам – женщина	көктемгі – весенняя
ер адам – мужчина	ер адам киімі – мужская одежда
көзілдірік – очки	әйел адам киімі – женская одежда
қолшатыр – зонт	арнайы киім – специальная одежда
спорттық аяқкиім – спортивная обувь, кроссовки	әрине/әлбетте – конечно
	әуекомпания – авиакомпания

Менің сүйікті ісім

жүзу – плавание
 суретке түсіру – фотографировать
 сурет салу – рисовать
 жүгіру – бегать
 әуес іс – хобби
 дүкен аралау – пройти по магазинам
 тауға шығу – взбираться на гору
 диплом жұмысы – дипломная работа
 тақырып – тема
 мақсат – цель
 көңіл көтеру – поднять настроение

шаршау – усталость/уставать
 мінез – характер
 тәрбиелеу – воспитывать
 әдемілік – красота
 шыдамдылық – терпеливость;
 выдержка
 қолөнер – ремесло; рукоделие
 шеберлік – мастерство
 шынайы – реальный
 қызықтыру – заинтересовывать
 деп ойлау – так думать

Сүйікті іс және кәсіп

қашан? қай уақытта? – когда?
 ай сайын – каждый месяц
 бұрын – раньше, давно
 ешқашан – никогда
 кең тараған – широко
 распространенный
 бақша өсіру – огородничество
 іс тігу – шить
 балық аулау – рыбалка
 мүсін – скульптура
 қаражат – финансы

кәсіп – ремесло
 ғасыр – век
 кейбір – некоторые
 қызығушылық – интерес
 ескіру – устаревать
 бағдарлама – программа
 бал арасы – пчела
 омарта – пасека
 сабын – мыло
 ұлттық заттар – национальные изделия

Денсаулық – зор байлық

тамақтану – есть, кушать
 бас тарту – отказаться
 пайдалану – употреблять
 дәріхана – аптека
 дәрігер – врач/доктор
 денсаулық – здоровье
 тұмау – простуда
 қызу – температура
 кесу – порезать
 ауру – болезнь/болеть
 уақытында – вовремя
 қуырылған – жареный
 бұқтырылған – тушеный
 майлы – жирный

ауыр жұмыс – тяжелая работа
 әдет – привычка
 қағида – правило, принцип
 көңіл бөлу – уделять время
 халыққа қызмет көрсету – центр
 обслуживания населения
 қызметкер – специалист
 үнемі – постоянно
 күш – сила
 ыстық тамақ – горячая еда
 қуаныш – радость
 табыс – успех
 ашық аспан – открытое небо

Киім

ұйқы – сон
ерте тұру – просыпаться рано
мән беру – уделять внимание
қаншалықты – насколько
жүйке – нервы
тойып тамақ ішу – наедаться

әлеуметтік желі – социальная сеть
ересек адам – взрослый человек
ұйықтар алдында – перед сном
бұлшық ет – мышцы
ойлау қабілеті – способность к мышлению
ағза – организм

Бейнелеу өнері

жобалау – предполагать
өнер көрсету – выступать на сцене
ақын – поэт
сықақшы – сатирик
мүсінші – скульптор
жазушы – писатель
сайқымазақ – клоун
сәулетші – архитектор
сиқыршы – волшебник
махаббат – любовь
әңгіме – рассказ
өлең жазу – писать стихи
туынды – произведение
суретші – художник
танымал, әйгілі, атақты – известный

шығарма – произведение
мұражай – музей
бейнелеу өнері – изобразительное искусство
сұлулық – красота
ерекеше – особенный
қара жұмысшы – рабочий
қылқалам – кисть
бағыт – направление
ашық түс – яркий цвет
сәулет өнері – архитектура
кескіндеме – живопись
безендіру – оформлять
бояу – краска, красить
бейнелеу – изображать

Өнер иелері

көрме – выставка
сипаттау – изображать
ойлап табу – придумать
көркем фильм – художественный фильм
тарихи фильм – исторический фильм
деректі фильм – документальный фильм
шытырман оқиғалы фильм – детектив
қорқынышты фильмдер – фильмы ужасов
атау – название
басты рөл – главная роль
ұзақтығы – длительность

мазмұны – содержание
дәстүр – традиция
сезім – чувства
қайғыру – печалиться
қуану – радоваться
жан ашу – сочувствовать
ақын бейнесі – персонаж поэта
рөл сомдау – играть роли
қазіргі қоғам – нынешнее общество
аймақ – регион
айрықша – особенный
мұңаю – опечалиться
сахна – сцена

Мерекелер

сабырлы – сдержанный
өмірлік сабақ – жизненный урок
түсіністік – взаимопонимание
құрметтеу – уважать
сақтау – сохранить
арман – мечта
кедей – бедный
Жеңіс күні – День Победы
Мемлекеттік рәміздер күні – День
 государственных символов
үйлену той – свадьба
сүндет той – обряд обрезания
құттықтау – поздравлять
ашықхат – открытка
отшашу – фейерверк
қоғамдық орын – общественное
 место

сыйлау – уважать
күнтізбе – календарь
тілек тілеу – пожелание
шақыру – пригласить
қонақ – гость
мемлекеттік – государственный
отбасылық – семейный
ат қою – дать имя
бесік – колыбель
құрметті – уважаемый
мағынасы – значение
ұйымдастыру – организовать
жаппай қыдыру – массовое гуляни
қол алысу – здороваться за руку
амандасу – здороваться
үлкендер – взрослые
туысқандар – родственники

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Қазақ тілін меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктері: деңгейлік талаптар (A1, A2, B1, B2, C1). ҚР СТ 3396-2022. – Астана: ҚазСтандарт, 2022.
2. Оралбай Н. Қазақ тілінің практикалық грамматикасы. – Алматы: Ана тілі, 2021. – 320 б.
3. Күзекова З. Қазақ тілі: деңгейлік оқулық (A1, A2). – Нұр-Сұлтан: Назарбаев Университеті, 2020.
4. Ахметжанова Г. Ж. Қазақ тілін оқытудың инновациялық әдістемесі. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – 180 б.
5. Қазақ тілінің орфографиялық сөздігі. – Алматы: Тіл-Қазына, 2021. – 720 б.
6. Шалғынбаева Қ. К. Тілдесім: деңгейлік оқыту құралы. – Астана: Ұлттық тестілеу орталығы, 2022.